

V. fejezet

SZUVERENITÁS ÉS HATALOMGYAKORLÁS¹

A) A szuverenitás

Az alkotmányos demokráciák legjelentősebb alapkérdései közé tartozik a **hatalom eredetével, működésével, korlátozásával és ellenőrzésével** kapcsolatos problémák szabályozásának köre. Ennek legfontosabb szabályait az adott ország **alkotmánya** rögzíti, amely általában megjelöli a hatalom eredetét, forrását, **meghatározza a hatalom gyakorlásának legfontosabb jogi keretét**. A hatalom eredetének, alanyának (tulajdonosának) megjelölése a szuverenitás valamely formájának kinyilvánítását jelenti. A hatalom eredete és működése a demokratikus államokban az egyik **legfontosabb alkotmányjogi kérdés**. A szuverenitás fejlődése és az egyes felfogások kialakulása arra kereste a választ, hogy az adott hatalmi viszonyrendszerben ki tekinthető a hatalom alanyának, **ki rendelkezik a legfőbb hatalommal**. A különböző korokban adott eltérő válaszok alapján megállapítható, hogy nem létezik tértől és időtől elvonatkoztatott szuverenitás. Az egyes felfogások mögött mindig az **adott kor politikai viszonyainak, hatalmi törekvéseinek lényege** figyelhető meg. A szuverenitás-elméletek főbb csoportjai a **teokratikus és a fejedelmi (uralkodói) szuverenitás elmélete**. Ez utóbbi szuverenitás-elmélet az újkor államainak alkotmányozási folyamatában a fennálló hatalmi rendszer tagadásának és meghaladásának modelljeként szolgált. Ezt követően a szuverenitás-elméletek következő felfogásai jelentek meg: a szuverenitás **dualista** felfogása, a szuverenitás **megosztásának** elmélete, a **népszuverenitás** elmélete, a **nemzeti szuverenitás** tana, valamint a **jogszuverenitás-elmélet**. Ezek közül a népszuverenitás, a jogszuverenitás és az állami szuverenitás kérdését indokolt részletesebb kifejtteni.

1. A **népszuverenitás** fogalmának jelentése szerint a hatalom teljességének alanya a nép, amelyet a magyar Alkotmány akként rögzít, hogy **„minden hatalom a népé”**. Eszerint a nép – a választójoggal rendelkező polgárok – joga és tényleges lehetősége, hogy **szabadon döntsön alkotmányos berendezkedéséről**, és ennek keretében meghatározza az állam hatalmának gyakorlását és korlátait, az állam felépítésének és működésének alapvető szabályait. Mivel e kérdéseket az alkotmány tartalmazza, a népszuverenitás elsődleges és legfontosabb kifejeződése az alkotmányozás során, az alkotmány megalkotásakor érvényesül. A modern demokráciákban a néphatalom megvalósulásának két formája ismert: a közvetett – képviselők útján történő – hatalomgyakorlás, valamint a közvetlen – a népszavazás alkalmazásával végbemenő – hatalomgyakorlás.

2. A **jogszuverenitás** tana a jog főhatalom jellegét főként abban az értelemben ismeri el, hogy minden államhatalmi megnyilvánulásnak alkotmányosnak kell lennie, azaz közvetlenül vagy közvetett módon – pl. alkotmányos jogszabályokon keresztül – visszavezethetőnek kell lennie az alkotmányra. Mivel az alkotmány a jogforrási hierarchia csúcsán elhelyezkedő alaptörvény, a benne megfogalmazott intézményes garanciák biztosítják az államhatalom joghoz kötését, a jogállamot. A **népszuverenitás** és a **jogszuverenitás** eszméje tehát

¹ A fejezet az OTKA K 109319. sz. szerződése alapján az OTKA támogatásával jött létre.

szorosan összekapcsolódik. A népszuverenitás tényleges érvényesülésének legfontosabb módja a nép alkotmányozó hatalmának megvalósulása. A nép alkotmányozó hatalma megteremti a demokratikus hatalomgyakorlás feltételeit, meghatározza az alkotmányos alapelveket, rögzíti az emberi és állampolgári jogokat stb. A modern alkotmányi tartalom ugyanis előfeltétele a materiális értelemben vett jogállam érvényesülésének. **A jogszuverenitás tana a népszuverenitást a demokrácia, a jogszuverenitást a jogállam megvalósulásának tekinti.**

3. Az **állami szuverenitás** tartalma két alapelemből – belső és külső szuverenitásból – tevődik össze.

a) A **belső** szuverenitás az államnak azt a jogát jelenti, hogy az állam – az alkotmányi keretek között – önállóan meghatározza és fenntartsa belső állami-jogi rendjét, és a területén lévő természetes és jogi személyek felett gyakorolja az állami főhatalmat.

b) A **külső** szuverenitás szerint az állam független, önálló államisággal rendelkezik, és a nemzetközi életben – a nemzetközi jog alanyaként – az egyenlőség alapján vesz részt. Az állami szuverenitásnak e két eleme tehát a szuverenitás külső és belső oldalát jelenti, de ezek egymástól nem választhatók el: az állami szuverenitás egységes.

A belső szuverenitás alapelemei a főhatalom, az államterület, és a lakosság. (E három elemhez további elemek kapcsolódnak: címer, zászló, a himnusz, valamint az ország fővárosának kijelölése, amelyek a szuverenitás kifejeződéseként foghatók fel.)

a) Az **állami főhatalom** elsősorban olyan parancsolásban nyilvánul meg, amelynek az állam hatalma alatt állók engedelmeskedni tartoznak, s ennek biztosítására kényszerítés is alkalmazható. Az állami főhatalomnak hatékonynak kell lennie, azonban a demokratikus állami főhatalom nem lehet korlátlan és korlátozhatatlan hatalom, mivel a jogállamiság elvének érvényesülnie kell.

b) Az **államterület** az a térség, ahol az állam hatalma megvalósul. Az állam területének egzakt elhatárolása az államhatárral történik. Az államterület egyszerre természeti, földrajzi, valamint állami-jogi kategória. Az államterület összetevői: a szárazföldi terület, a vízi terület, valamint a légtér. A világűr nem vonható állami szuverenitás alá. Az államterület kiegészítő részei az állam lobogóját viselő hajók és az állam felségjelével ellátott légi járművek. Az államterület az állami közhatalom gyakorlásának tárgya is, az állam a saját területe felett szabadon rendelkezik.

c) Az **állam lakossága** jogi szempontból két csoportra osztható: az állam jogi értelemben vett és az állam tényleges lakossága. A jogi értelemben vett lakosság az adott állammal állampolgársági viszonyban álló természetes személyek összessége, függetlenül tartózkodási helyüktől. Az állam tényleges lakossága az adott időpontban az állam területén tartózkodó személyek összességét jelenti.

B) Az országos népszavazás alkotmányjogi szabályozása

Az **Alaptörvény 8. cikke** rendelkezik az országos népszavazás intézményéről, megállapítva ennek legfontosabb, **garanciális** szabályait. Az Alaptörvény azonban **más helyen is** utal a közvetlen hatalomgyakorlásnak erre a lehetőségére, például a „Szabadság és felelősség” részben, az **alapvető jogok között** rögzíti, hogy „[m]indenkinek joga van országos népszavazáson részt venni, aki az országgyűlési képviselők választásán választó.”

A népszavazás alapvető szabályait – az Alaptörvényen túlmenően – a **népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról** szóló **2013. évi CCXXXVIII. törvény tartalmazza**. A népszavazásra vonatkozóan az **Alkotmánybíróság** is számos esetben rendkívül fontos **alkotmányértelmező tevékenységet** végzett.

I. A népszavazás mint közvetlen hatalomgyakorlás

1. A képviseleti és közvetlen hatalomgyakorlás viszonya

a) Az **Alaptörvény** szerint „[a] közhatalom forrása a nép”, és „[a] nép a hatalmát választott képviselői útján, kivételesen közvetlenül gyakorolja.” Magyarország legfőbb népképviseleti szerve az Országgyűlés, ebből következően a népszuverenitást – főszabály szerint – a parlament juttatja kifejezésre: a hatalom birtokosaként **a nép a hatalmát** az Alaptörvény keretei között, **elsősorban választott képviselői útján** feje ki.

b) A demokratikus hatalomgyakorlásnak ugyanakkor része az is, hogy az ország sorsát érintő legfontosabb ügyek eldöntésében, illetőleg a képviseleti döntések befolyásolásában vagy megváltoztatásában a nép **kivételesen közvetlenül**, szavazás útján is részt vehessen. Az Alaptörvény B) cikke nem határozza meg, hogy a közvetlen hatalomgyakorlásnak milyen tényleges formái alkalmazhatók, viszont a 8. cikkben szabályozott **országos népszavazás** intézménye a **kivételes közvetlen hatalomgyakorlás alaptörvényi konkretizálásaként** fogható fel. Mivel az Alaptörvény megállapítja az országos népszavazás legfontosabb rendelkezéseit, ezért a nép általi közvetlen hatalomgyakorlás **nem lehet tetszőleges**: e jogintézmény is csak az alkotmányi keretek között, az **alaptörvényi előírásoknak megfelelően** vehető igénybe és gyakorolható.

c) Az országos **népszavazás** – a közvetlen hatalomgyakorlás kivételessége következtében – szükségszerűen csak a hatalom képviseleti gyakorlásának a kiegészítésére, befolyásolására irányulhat, tehát **másodlagos, kiegészítő jellegű**.

d) Az országos népszavazás **tárgya** csak az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozó kérdés lehet, de nem bármely ilyen kérdésben lehet népszavazást tartani, mert az Alaptörvény bizonyos tárgykörökben nem engedi meg a közvetlen, népszavazás általi döntéshozatalt. Ezek az ún. **tiltott tárgykörök** az Országgyűlés kizárólagos döntési hatáskörébe tartoznak. Másfelől viszont az érvényes és eredményes népszavazáson hozott döntés az **Országgyűlésre kötelező**, vagyis a **közvetlen hatalomgyakorlás** – mint a népszuverenitás megvalósulásának **kivételes** formája – **megvalósulása** eseteiben a **képviseleti hatalomgyakorlás fölött** áll, vagyis korlátozza a képviseleti hatalmat.

2. A népszavazás és a népi kezdeményezés mint közvetlen hatalomgyakorlás

Az **országos népszavazás** a közvetlen hatalomgyakorlás olyan formája, amely lehetővé teszi az egész nép (a választópolgárok) számára azt, hogy a **szavazással közvetlenül kinyilvánítsák akaratukat**. Ebben az esetben tehát a közvetlen hatalomgyakorlás kritériuma a **kezdeményezés** lehetősége, az elrendelés **kikényszeríthetősége**, valamint az érvényes és eredményes népszavazáson hozott **döntés kötőereje** (az Országgyűlésre nézve).

Így a **közvetlen hatalomgyakorlást** a maga teljességében a **kötelezően elrendelendő népszavazás** valósítja meg: az, amikor **legalább kétszáz ezer választópolgár kezdeményezésére** az Országgyűlésnek **országos népszavazást kell elrendelnie** – mert az

Országgyűlés ebben az esetben az elrendelést nem mérlegelheti –, és az eredményes népszavazás alapján hozott **döntés az Országgyűlésre kötelező**.

A **nem kötelezően elrendelendő** (fakultatív vagy mérlegelésen alapuló) **népszavazás** esetén a közvetlen hatalomgyakorlás egyik szükségképpen eleme, a **népszavazás megtartásának kikényszeríthetősége hiányzik**: minden esetben az Országgyűlés mérlegelésén múlik, hogy elrendeli-e a népszavazást, vagy sem, az elrendelést kikényszeríteni semmilyen formában sem lehet. Ha viszont a parlament elrendelte a népszavazást, az érvényes és eredményes népszavazáson hozott döntés az **Országgyűlésre kötelező**, ennyiben tehát a parlament hatalmát ez a közvetlen hatalomgyakorlási forma is **korlátozza**.

3. A népszavazás mint alapvető jog

Az Alaptörvény az országos népszavazáshoz való jogot – a választójoghoz hasonlóan – **alapvető jogként részesíti alkotmányos védelemben**, amikor rögzíti, hogy „[m]indenkinek joga van országos népszavazáson részt venni, aki az országgyűlési képviselők választásán választó.” E rendelkezés tehát az országos népszavazáson való részvételre jogosultak körét az országgyűlési képviselők választásánál érvényesülő **aktív választójoghoz** köti. A választópolgároknak a népszavazással kapcsolatos joga egyúttal az Alaptörvényben biztosított **politikai** részvételt jelentő **alapvető jog** is, amely a **közvetlen hatalomgyakorlásra** vonatkozó **alkotmányos jog** gyakorlásának egyik megvalósulási alakzata.

A népszavazáshoz való jog – **alanyi jogként** – kiterjed a népszavazás **kezdeményezésére** (az eljárás elindítására), a **támogatására** (az aláírásra és az aláírások gyűjtésére), illetőleg a **szavazásban** való részvételre (vagyis a szavazat leadására).

II. Az országos népszavazás

1. Az országos népszavazás tárgya és a tiltott tárgykörök

a) Az országos népszavazás – mint közvetlen hatalomgyakorlás – **tárgya az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozó kérdés** lehet.

b) Az **Alaptörvény felsorolja** azokat a **tárgyköröket**, amelyekben **nem lehet** országos **népszavazást tartani**. A tiltott tárgykörök az **alábbiak**:

- Az **Alaptörvény módosítására** irányuló kérdés.
- A központi **költségvetésről**, a központi költségvetés **végrehajtásáról**, központi **adónemről**, **illetékről**, **járadékról**, **vámról**, valamint a **helyi adók központi feltételeiről** szóló törvény tartalma.
- Az országgyűlési **képviselők**, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők **választásáról szóló törvények tartalma**.
- **Nemzetközi szerződésből** eredő **kötelezettség**.
- Az Országgyűlés hatáskörébe tartozó **személyi és szervezet alakítási kérdés**.
- Az **Országgyűlés feloszlása**.
- **Képviselő-testület feloszlása**.
- **Hadiállapot** kinyilvánítása, **rendkívüli állapot** és **szükségállapot** kihirdetése, valamint **megelőző védelmi helyzet** kihirdetése és meghosszabbítása.
- **Katonai műveletekben való részvétellel** kapcsolatos kérdés.
- **Közkegyelem gyakorlása**.

E kérdésekben **országos népszavazást sem kezdeményezni, sem tartani nem lehet.**

2. A népszavazás fajtái

Az országos népszavazás **az elrendelése** (jogalapja) szerint lehet **kötelezően elrendelendő**, vagy pedig **fakultatív módon** (mérlegelés alapján) **elrendelhető** népszavazás.

a) A **népszavazás elrendelésének kötelező esete**, amikor azt **legalább kétszáz ezer választópolgár kezdeményezi**. Ekkor tehát az **Országgyűlésnek el kell rendelnie** a népszavazást, azaz a parlamentnek **nincs mérlegelési joga**. Az **érvényes és eredményes népszavazás** során hozott **döntést az Országgyűlés köteles végrehajtani**.

b) A **fakultatív** (mérlegelés alapján) elrendelhető **népszavazás kezdeményezésére százezer választópolgár**, vagy a **köztársasági elnök**, vagy pedig a **Kormány** jogosult. A kérdés megfogalmazásától kezdve a népszavazás megtartásáig azonban a döntés már az **Országgyűlés** szabad **mérlegelésén** múlik: **elrendelheti** a népszavazást, de **dönthet** úgy is, hogy a népszavazást **a kezdeményezés ellenére sem** rendeli el. A **fakultatív népszavazás** – amennyiben az Országgyűlés elrendeli – **szintén ügydöntő**, vagyis a népszavazás eredménye köti a parlamentet, ezért innentől számítva az ügy ura már nem a népképviselői szerv lesz.

3. A népszavazás érvényessége és eredményessége

A sikeres népszavazáshoz az szükséges, hogy a választópolgárok meghatározott hányada érvényesen és eredményesen szavazzon. Az Alaptörvény szerint az országos népszavazás akkor **érvényes**, ha az **összes választópolgár több mint fele érvényesen** szavazott, és akkor **eredményes**, ha az **érvényesen szavazó választópolgárok több mint fele** a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott. Ebből a rendelkezésből az következik, hogy először az érvényességet kell megvizsgálni, mert ha a népszavazás **nem volt érvényes**, akkor **eredményes sem** lehet.

Az **érvénytelen vagy eredménytelen népszavazás** lényegében azt fejezi ki, hogy az adott kérdésben a nép, a népszuverenitás kivételes formája útján nem kívánt dönteni: a döntést a képviselői szerve bízta. A **népszavazáson való meg nem jelenés** is a népakarat kifejeződése, legalábbis abban a vonatkozásban, hogy a meg nem jelentek nem tartották szükségesnek a döntés jogának Országgyűléstől való elvonását.

4. A népszavazás jogkövetkezménye

Az **Országgyűlés** – ha a népszavazás törvényalkotási kötelezettséget keletkeztet – köteles a **népszavazás napjától számított száznolcvan napon belül az érvényes és eredményes népszavazás döntésének megfelelő törvényt megalkotni**.

Az érvényes és eredményes **népszavazással** hozott **döntés az Országgyűlésre** a népszavazás megtartásától – ha a népszavazás törvényalkotási kötelezettséget keletkeztet, a törvény kihirdetésétől – számított **három évig kötelező**. Ennek a **moratóriumnak** az előírása azért fontos, mert ha az Országgyűlés időbeli korlátozás nélkül (vagyis bármikor) megváltoztathatja az érvényes és eredményes országos népszavazáson meghozott döntést, időkorlát nélkül hatályon kívül helyezheti, vagy módosíthatja a népszavazás alapján megalkotott törvényt, az kiüresítheti a népszavazáshoz való jogot.

5. Az országos népszavazás lefolytatására vonatkozó főbb szabályok

- a) Országos népszavazás kitűzésére irányuló **választópolgári kezdeményezést szervezhet**
- olyan **magánszemély, aki** az országgyűlési képviselők választásán **választó lehet,**
 - **párt,**
 - a nem párt jogállású **egyesület** a létesítő okiratában meghatározott céllal összefüggő kérdésben.
- b) A szervezőnek **a népszavazásra javasolt kérdést az aláírásgyűjtő ív mintapéldányán, az aláírásgyűjtés megkezdése előtt – a kérdés hitelesítése céljából – be kell nyújtania a Nemzeti Választási Bizottsághoz (NVB).** Egy aláírásgyűjtő íven egy kérdés szerepelhet. A kérdést legalább húsz, de legfeljebb harminc választópolgár támogató aláírásával ellátva kell benyújtani.
- c) A népszavazásra **feltett konkrét kérdést** úgy kell megfogalmazni, hogy arra **egyértelműen lehessen válaszolni.** A népszavazáshoz való politikai jog megfelelő érvényesülése ugyanis megköveteli, hogy a választópolgárok **egyértelműen és világosan nyilváníthassanak véleményt** a népszavazási kezdeményezés tárgyát alkotó **kérdésről.** Az **egyértelműség** követelményének **két vonatkozásban** – mind a **választópolgárok,** mind a **jogalkotó** irányában – fenn kell állnia.
- A **választópolgári egyértelműség** azt jelenti, hogy a népszavazásra szánt kérdésnek **egyértelműen megválaszolhatónak** kell lennie: ehhez az szükséges, hogy a kérdés világos és kizárólag egyféleképpen értelmezhető legyen, **a kérdésre „igen”-nel vagy „nem”-mel lehessen felelni.** A túl bonyolult, érthetetlen vagy félreérthető kérdés nem tekinthető egyértelműnek.
 - A **jogalkotói egyértelműség** azt a követelményt támasztja, hogy a népszavazásra bocsátott kérdésben született eredmény alapján az **Országgyűlés el tudja dönteni: terheli-e jogalkotási kötelezettség, és ha igen, milyen tartalmú jogalkotásra köteles.** Az egyértelműség része az is, hogy **a népszavazási kérdésben foglalt döntési kötelezettség ne legyen kivitelezhetetlen, végrehajthatatlan, következményeiben kiszámíthatatlan,** valamint ne kötelezze a jogalkotót **alapjog lényeges tartalmát sértő törvény** megalkotására.

Az országos népszavazás kezdeményezésére irányuló aláírásgyűjtő ívek hitelesítése során **vizsgálandó** az is, hogy a népszavazási **eljárás kezdeményezése megfelel-e a választási eljárás alapelveinek,** ezek között **a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás** követelményének.

- d) Az országos népszavazás elindítása esetén a feltett kérdést az **NVB előzetesen megvizsgálja** és dönt a **hitelesítéséről.** A **hitelesítési eljárás** az aláírásgyűjtés megkezdése előtt arra nyújt **garanciát,** hogy az aláírásgyűjtés kezdeményezői, illetőleg a kérdés népszavazásra (népi kezdeményezésre) bocsátását aláírásukkal támogató **választópolgárok népszavazáshoz való joga ne sérüljön,** a megfogalmazott kérdés eredményes aláírásgyűjtés esetén népszavazásra bocsátható és eredményes népszavazás esetén országgyűlési **döntéshozatalra alkalmas legyen.**

Az NVB a kérdés hitelesítéséről vagy annak megtagadásáról a benyújtásától számított harminc napon belül dönt. Az NVB a kérdést **akkor hitelesíti, ha az az Alaptörvényben, valamint a törvényben a kérdéssel szemben támasztott követelményeknek megfelel.** A szervező által benyújtott kérdés csak abban az esetben hitelesíthető, ha az aláírásgyűjtő ív is megfelel a jogszabályban foglalt előírásoknak. Ha a kérdés szeméremsértő vagy más módon

megbotránkoztató kifejezést tartalmaz, az NVB érdemi vizsgálat nélkül visszautasítja a kezdeményezést.

e) **Országos népszavazás elrendelésére irányuló választópolgári kezdeményezést az aláírásgyűjtő ív hitelesítési záradékkal ellátott mintapéldányáról készített másolaton lehet támogatni.** A támogató aláírás nem vonható vissza. Az **aláírásgyűjtő íven** a saját kezű **aláírás** mellett – az aláírás hitelességének ellenőrzése céljából – fel kell tüntetni a választópolgár olvasható **családi és utónevét, személyi azonosítóját vagy magyar állampolgárságát igazoló okiratának számát, valamint anyja nevét.** A választópolgár adatainak a kérdéssel azonos oldalon kell szerepelniük.

Egy választópolgár a kezdeményezést **csak egy aláírással támogathatja**, a további aláírásai érvénytelenek.

f) A **szervező** az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítési záradékkal történő ellátását követő **százhusz napon belül, egy alkalommal nyújthatja be a népszavazás kifizésére irányuló állampolgári kezdeményezés aláírásgyűjtő íveit az NVB-hez** az aláírások ellenőrzése céljából. Az NVB **gondoskodik az aláírások ellenőrzéséről.** Az aláírások ellenőrzését az aláírásgyűjtő ívek benyújtásától számított hatvan napon belül kell lefolytatni.

Ha az érvényes aláírások száma legalább százezer, az aláírások ellenőrzésének eredményéről az NVB elnöke tájékoztatja az Országgyűlés elnökét.

g) Az **Országgyűlés elnöke a kezdeményezést a tájékoztatás kézhezvételét követő legközelebbi ülésnapon bejelenti.** A népszavazás elrendelésére irányuló kezdeményezésről a bejelentést követő **harminc napon belül dönt az Országgyűlés.** Az Országgyűlés népszavazás elrendeléséről szóló határozata tartalmazza a népszavazásra bocsátott kérdést, továbbá rendelkezik a népszavazás költségvetéséről. A kérdést a kezdeményezésben megfogalmazott formában kell népszavazásra bocsátani. A népszavazás elrendeléséről szóló határozatot a Magyar Közlönyben közzé kell tenni. Az Országgyűlés elnöke a népszavazás elrendeléséről tájékoztatja a köztársasági elnököt.

h) A **népszavazás időpontját a köztársasági elnök** a népszavazást elrendelő országgyűlési határozat elleni jogorvoslati határidő eredménytelen elteltét – jogorvoslat esetén annak elbírálását – követő 15 napon belül **tűzi ki.**

i) A **népszavazás eredményét az NVB állapítja meg.**

6. A jogorvoslatok

a) Az **aláírásgyűjtéssel és az aláírások ellenőrzésével kapcsolatos jogorvoslat** benyújtására és elbírálására rendelkezésre álló határidő öt nap. Az **aláírásgyűjtéssel kapcsolatos kifogás elbírálása az NVB hatáskörébe tartozik.** Az NVB-nek a kérdés hitelesítésével kapcsolatos **döntése elleni felülvizsgálati kérelmet a Kúria bírálja el.** A Kúria az NVB határozatát helybenhagyja, vagy azt megváltoztatja. A Kúria döntése ellen további jogorvoslatnak helye nincs.

b) Az Országgyűlés **népszavazást elrendelő, valamint kötelezően elrendelendő** népszavazás elrendelését **elutasító határozatát az Alkotmánybíróság** az elrendelés vagy elutasítás Alaptörvénnyel való összhangja és törvényessége tekintetében bárki indítványára harminc napon belül **felülvizsgálja.** Az Alkotmánybíróság e hatáskörében az Országgyűlés határozatát

helybenhagyja, vagy az Országgyűlés határozatának **megsemmisítése** mellett az Országgyűlést **új határozat meghozatalára** hívja fel.

